

Deel 1

De voorzet

**Uitgangspunten sport – en beweegbeleid
Steenwijkerland**

1. De voorzet – aanleiding en context

In de ontwikkeling van het sport- en beweegbeleid zijn met veel verschillende partijen gesprekken gevoerd. Op basis van de informatie uit deskresearch en vanuit de verschillende gesprekken hebben we negen uitgangspunten met denkrichtingen geformuleerd die, wat ons betreft richting geven aan het sport- en beweegbeleid voor de komende jaren. Met deze uitgangspunten voor het sport- en beweegbeleid dragen we bij aan de programma's Mijn Steenwijkerland en Samenredzaam. Programma's uit het Coalitieakkoord voor Steenwijkerland.

In dit document staan de uitgangspunten. Maar voordat we die omschrijven, schetsen we eerst de context, blikken we terug op de afgelopen jaren en kijken we hoe we er voor staan. Informatie die ook van belang is geweest om te komen tot de uitgangspunten. Tot slot benoemen we ook hoe we deze voorzet verder gaan uitwerken.

1.1 Waarom inzetten op sport en bewegen?

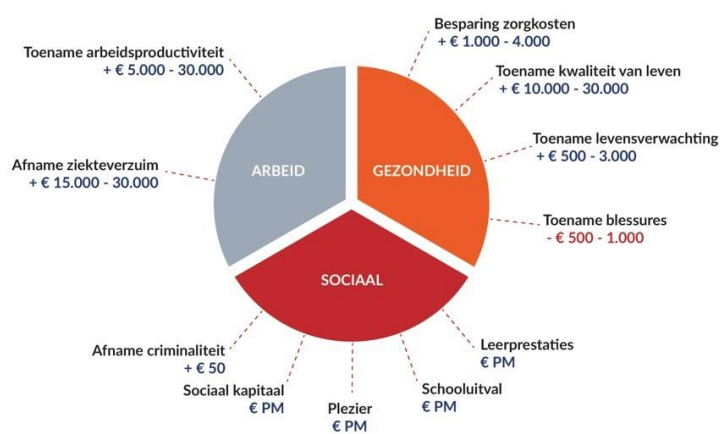
Maar de eerste vraag, die we misschien wel moeten beantwoorden is: waarom moeten we eigenlijk inzetten op sport en bewegen? Wat levert het nu op? Er ligt voor gemeenten geen wettelijke taak als het gaat om faciliteren of stimuleren van sport. Toch heeft de overheid sinds jaar en dag een belangrijke rol als het gaat om het mogelijk maken van sport in de gemeente door het beschikbaar stellen van sportaccommodaties. Deze rol is, met de komst van verschillende regelingen op het gebied van sportstimulering, de afgelopen jaren verder toegenomen.

Hoewel (bijna) iedereen weet dat de waarde van sport- en bewegen groot is en de effecten talrijk zijn, is toch vaak de vraag of er ook bewijslast is en of het effect ook gekwantificeerd kan worden. Onlangs verscheen het rapport: 'Wat is de sociaaleconomische waarde van sporten en bewegen' van Kenniscentrum sport. Het rapport is geen wetenschappelijke studie, maar geeft een indicatie in hoeverre het mogelijk is om de (sociaal)economische waarde van sport te berekenen. Het geeft een indicatie van de baten en lasten indien een (gemiddelde) Nederlander duurzaam gaat sporten en bewegen. Een samenvatting van de resultaten staat hieronder weergegeven.

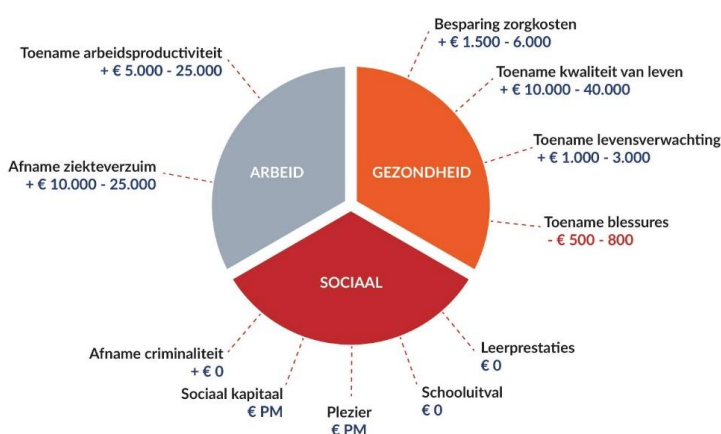
SPORT EN BEWEGEN LEVERT GELD OP

De effecten van sport en bewegen zijn in drie hoofdgroepen verdeeld: gezondheid, sociaal en arbeid. Per hoofdgroep is nagegaan voor welke effecten voldoende bewijslast is, of dit ook onderbouwd in cijfers kan worden vertaald en of dit ook in geld kan worden uitgedrukt. Twee leeftijdsgroepen zijn gehanteerd: de jongere (5-24 jaar) en de volwassene (25-54 jaar). Het resultaat van de research is geen wetenschappelijke studie, maar juist een vertaling van beschikbare wetenschappelijke toepassing voor de praktijk. Neem het voorbeeld van een gemeente die meer volwassenen aan het bewegen wil krijgen. Via een programma – bijvoorbeeld een leefstijlaanpak – gaan van de 5.000 inwoners er 100 sporten en bewegen en zij blijven dat ook langere tijd doen. Kenniscentrum Sport heeft aan de hand van zo'n voorbeeld uitgesplitst wat resultaten over de gehele resterende levensduur kunnen zijn. Op het gebied van zorgkosten (150.000 tot 600.000 euro minder), méér blessures (50.000 tot 80.000 euro meer) maar ook bijvoorbeeld het positieve effect op de levensverwachting van deze 100 mensen. Daarvoor calculeren de onderzoekers 100.000 tot 300.000 euro positief: het positieve effect op de mensen (kwaliteit van leven) weegt zwaarder dan de negatieve effecten van hogere zorgkosten en hogere AOW- en pensioenuitkeringen.

Figuur 1 Sociaaleconomische waarde van sporten en bewegen (contante waarde, 5-24 jarige). Bron: Kenniscentrum Sport/Ecorys.

Figuur 2 Sociaaleconomische waarde van sporten en bewegen (contante waarde, 25-54 jarige). Bron: Kenniscentrum Sport/Ecorys.

Sport en bewegen levert dus op, maar wie profiteert? Volgens Kenniscentrum Sport wordt duidelijk dat de individuele Nederlander van veel van de effecten profiteert, variërend van plezier, minder ziek zijn, beter het werk aan kunnen, een langer leven in goede gezondheid en een ervaren betere kwaliteit van leven. Voor gemeenten ligt het profijt iets minder voor de hand: denk daarbij aan afgenomen zorgkosten via de WMO, maar vooral aan sociale effecten als minder criminaliteit en meer 'sociaal kapitaal' als participatie. Werkgevers hebben baat bij minder ziekteverzuim en een hogere arbeidsproductiviteit (5.000 tot 25.000 /30.000 euro meer) en afname ziekteverzuim (15.000-30.000 winst voor 5-24 jarige; 10.000-25.000 winst voor 25-54 jarige).

1.2 Door verbinding naar resultaat

Investeren in sport en bewegen kan geld opleveren, kunnen we concluderen uit bovenstaande gegevens. De burger zelf profiteert het meest. Maar ook wij als gemeente kunnen er baat bij hebben net als werkgevers. Maar willen we het maximale rendement behalen, is het wel belangrijk om te kijken of we de goede dingen doen op de juiste manier.

In Steenwijkerland heeft het college haar coalitieakkoord voor 2018-2022 uitgewerkt in een vijftal programma's waarin ze de ambities voor de komende jaren hebben vormgegeven. Met meer oog voor samenhang tussen onderwerpen en focus op de uitvoering wil het college resultaten boeken. Sport en bewegen maakt onderdeel uit van de programma's: "Mijn Steenwijkerland" en "Samenredzaam". Daarnaast loopt door alle programma's het programma: "De inwoner op 1".

Mijn Steenwijkerland

Voor veel inwoners van Steenwijkerland is sport en bewegen heel vanzelfsprekend. Zo lang het aanbod maar aansluit bij de behoefte en het voorzieningenniveau goed is, vinden zij hun weg. Het op orde hebben en houden van een goede basis voor sport en bewegen met aanbod en voorzieningen valt onder 'Mijn Steenwijkerland'.

Samenredzaam

Sommige inwoners vinden hun weg niet vanzelf. Zij hebben net wat extra's nodig om de aansluiting te kunnen vinden en niet langer buiten spel te staan. En soms kan sport en bewegen gebruikt worden om juist op andere levensdomeinen stappen te kunnen zetten. Voor die inwoners, voor wie bewegen niet vanzelfsprekend is of waarbij we sport in kunnen zetten als krachtig activeringsmiddel, hebben we extra aandacht. Dit doen we vanuit "Samenredzaam".

In mijn Steenwijkerland.....

Is het aangenaam leven in een gezonde, groene en verzorgde omgeving met goede voorzieningen, verspreid over de gemeente en een goede bereikbaarheid voor iedereen. Een gemeente waar zelfontplooiing wordt gewaardeerd en gestimuleerd, net als eigen initiatief.

Zijn we samenredzaam....

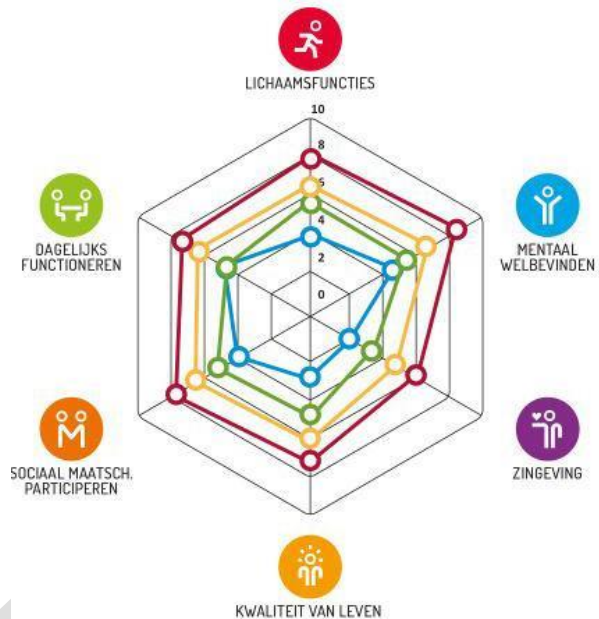
Willen we een inclusieve samenleving zijn die niemand uitsluit, waarin mensen zich kunnen ontplooiën, hun behoeften kunnen vervullen en waarin iedereen in gelijkwaardigheid samenleeft. Mensen voelen zich (samen) verantwoordelijk voor hun omgeving. We gaan er vanuit dat inwoners hun fysieke, psychische en sociale behoeften tot op hoge leeftijd kunnen blijven vervullen in onze gemeente. Hierbij baseren we ons op het concept van positieve gezondheid: het vermogen van mensen zich aan te passen en de regie te voeren over zijn of haar leven. Participatie, zingeving en ontplooiing in onze samenleving worden bevorderd.

Bron: Coalitieakkoord 2018-2022 Steenwijkerland

1.3 Positieve gezondheid en sport en bewegen

In het coalitieakkoord staat dat we willen werken vanuit het concept van positie gezondheid. Maar wat betekent dit wanneer we kijken naar sport en bewegen.

Wanneer we kijken naar het begrip positieve gezondheid kent dat verschillende dimensies. De basis van dit model is dat je anders kijkt naar gezondheid dan we vroeger deden. We kijken niet meer naar de aan- of afwezigheid van ziekte, maar veel meer naar het vermogen van mensen om met de uitdagingen in het leven om te gaan en daarbij zoveel mogelijk eigen regie te voeren. Het gesprek gaat over een betekenisvol leven voor mensen in plaats van over gezondheid. Sport en bewegen kan daarbij binnen verschillende dimensies bijdragen aan het welbevinden van onze inwoners in Steenwijkerland.

Sport en/of bewegen kan een bijdrage leveren aan de invulling van een betekenisvol leven voor mensen. Eenieder kan een andere reden hebben waarom je sport en beweegt. Bijvoorbeeld:

- omdat het zo **gezellig** is na afloop een kop koffie te drinken met elkaar en je mensen **ontmoet** waardoor je je **niet of minder eenzaam** voelt.
- Of omdat je je na een uurtje hardlopen zoveel **vrolijker** voelt en een **minder somber** gevoel hebt.
- Of omdat het je helpt **fit** te blijven/worden en je daardoor beter **voor jezelf kan zorgen** in het dagelijks leven, **fysiek beter in staat bent te werken** of **minder medicatie nodig hebt**.
- Of omdat het je uitdaagt jouw **eigen grenzen te verleggen** en dingen te doen die je daarvoor nooit durfde, waardoor je meer **zelfvertrouwen** krijgt waardoor je ook in een andere setting (bijvoorbeeld in een **sollicitatiegesprek** jezelf durft te presenteren.
- Of doordat je bijvoorbeeld in een groene omgeving woont met volop mogelijkheden om te wandelen, te fietsen of buiten te spelen, waardoor de **kwaliteit van leven vergroot** wordt.
- Of, als laatste voorbeeld, omdat je in de sport als vrijwilliger van **toegevoegde waarde** kunt zijn voor anderen, waardoor je je **gewaardeerd voelt**.

2. Hoe verliepen de vorige seizoenen – terugblik op eerder én aangrenzend beleid

We beginnen niet vanaf 0 met sportbeleid in Steenwijkerland. In de afgelopen jaren zijn er al veel dingen gebeurd. We kijken terug op het eerder ingezette beleid en schetsen aangrenzend beleid dat sport en bewegen raakt.

2.1 Goed gastheerschap

In de periode 2007 – 2010 heeft Steenwijkerland vanuit de basisnota sport ingezet op goed gastheerschap. In deze jaren heeft de nadruk vooral gelegen op het investeren in sportaccommodaties en zorgen, dat deze voldeden aan de NOC*NSF - normen. Dit heeft ertoe geleid dat nagenoeg alle accommodaties momenteel voldoen aan deze gewenste normen. Daarnaast is in deze periode een start gemaakt met het overdragen van het eigendom van kleedkamers en kantines van buitensportaccommodaties aan verenigingen. Dit betekent, dat zij vanaf dat moment zelf verantwoordelijk zijn voor het beheer en onderhoud van deze accommodaties.

Sinds 2010 zetten we in Steenwijkerland ook de beweegcoaches in. In deze jaren was hun inzet vooral gericht op de verbinding tussen buurt, onderwijs en sport.

2.2 Steeds meer in beweging – een vitaal Steenwijkerland

In de periode 2014 – 2016 is er, vanuit het beleidsplan “steeds meer in beweging – een vitaal Steenwijkerland” vooral ingezet op sportstimulering gericht op:

- a. Stimuleren van sport en bewegen van mensen voor wie dit minder vanzelfsprekend is
- b. Vergroten van de leefbaarheid in kernen en wijken door middel van het stimuleren van vitale kernen en dorpen.

De rol vanuit de gemeente was daarbij faciliteren, stimuleren en verbinden. Er is vanuit het beweegteam minder inzet gepleegd binnen het onderwijs, maar juist meer gericht op groepen zoals ouderen, mensen met een verdere afstand tot de arbeidsmarkt, verenigingsondersteuning en onder de aandacht brengen van het Jeugdsportfonds

Zo zijn in Giethoorn, Vollenhove, Sint Jansklooster, Blokzijl, Oldemarkt en Ossenzijl inwoners en lokale organisaties actief geweest met het opzetten van nieuwe activiteiten en door ontwikkelen van bestaande activiteiten op het gebied van sport en cultuur.

De gemeentelijke buitensportaccommodaties zijn verder op het niveau van de geldende NOC*NSF - richtlijnen gebracht en is de lijn van het privatiseren van kleedkamers en gebouwen doorgezet. Hier waren echter geen duidelijke beleidskaders voor en het is niet actief gestimuleerd. Op het moment dat een vraag ontstond bij verenigingen, is hierop ingespeeld en is steeds afgestemd in hoeverre Steenwijkerland een bijdrage kon leveren.

2.3 Verbinding beleidsplan Sociaal Domein

In juni 2016 is het beleidsplan Sociaal Domein vastgesteld voor de periode 2017 – 2020. De grote decentralisaties in het sociaal domein betekenen voor de gemeente een groot aantal verantwoordelijkheden erbij. Daarbij heeft de gemeente gekozen voor het standpunt eerst transitie, dan transformatie. Na het goed inregelen van de overgehevelde taken is vanaf 2016 ingezet op transformatie. Eén van de pijlers hierbij is integraliteit: het leggen van verbindingen tussen hulpverleners, tussen formele en informele hulp, tussen levensdomeinen, tussen beleidsterreinen en tussen sectoren. Daarom besloeg dit beleidsplan het gehele sociaal domein, waaronder dus ook het thema sport en bewegen.

De centrale ambitie van de gemeente in het sociaal domein luidt: alle inwoners van Steenwijkerland kunnen deelnemen aan het sociale, maatschappelijke en economische verkeer. Uitgangspunt daarbij is dat inwoners in staat zijn hun eigen keuzes te maken. Het vermogen van inwoners om zonder hulp van de overheid deel te nemen aan de samenleving, is voor Steenwijkerland de kern van het begrip 'zelfredzaamheid'. Aanvullend aan zelfredzaamheid is het begrip 'samenredzaamheid': met behulp van het eigen netwerk meedoen in de samenleving, zonder hulp van de overheid. Wanneer de zelfredzaamheid en samenredzaamheid te kort schiet, zorgt de gemeente voor vangnetvoorzieningen, die inwoners ondersteunen bij hun deelname aan de samenleving.

De hoofddoelen voor de periode 2017-2020 zijn:

- a. De (samen)zelfredzaamheid van inwoners neemt toe
- b. De ondersteuning wordt effectiever
- c. De ondersteuning wordt efficiënter vormgegeven.

Eén van de gevolgen van deze uitgangspunten is dat het sociaal werk in Steenwijkerland opnieuw is aanbesteed. Sociaal Werk de Kop is naar aanleiding van deze aanbesteding de nieuwe organisatie in Steenwijkerland, die uitvoering geeft aan het sociaal werk met ingang van januari 2018.

Met sport en bewegen dragen we bij aan de doelen die gelden in het sociaal domein. De aanpak om meer integraal en efficiënt problemen aan te pakken is overwegend zorg gerelateerd. Om, naast met sport en bewegen een bijdrage te leveren aan zorg gerelateerde vragen, ook te bereiken dat de kracht van de samenleving optimaal benut wordt en op een positieve manier wordt aangesproken is sport en bewegen (net als cultuur) een aantrekkelijk domein. Binnen de sport ontmoeten allerlei mensen elkaar ongeacht achtergrond, opleidingsniveau of status maar juist op basis van gedeelde interesses en passie. Men doet dit vanuit een intrinsieke motivatie en dat is een krachtig gegeven. Samen bewegen, samen sport beleven is wat hun hart doet kloppen en waar ze een gelukkig energiek gevoel van krijgen.

Daarnaast heeft sport en bewegen meer positieve waarden. Zo levert bewegen een belangrijke bijdrage aan het vergroten van gezondheid. Met een goede gezondheid kunnen kinderen zich optimaal ontwikkelen (op school en in hun sociale netwerk), kunnen volwassenen deelnemen aan de maatschappij via werk en sociale contacten en wordt de zelfredzaamheid van ouderen optimaal behouden. Daarmee levert een stimuleringsbeleid sport en bewegen ook een substantiële bijdrage aan het voorkomen van stijging van individuele en collectieve zorgkosten.

Om hier goed handen en voeten aan te kunnen geven is het werk van het beweegteam overgegaan naar Sociaal Werk de Kop. Ieder van de drie gebiedsteams van waaruit Sociaal Werk de Kop werkt, heeft ook een buurtwerker sport in het team. Zo kan hun expertise goed benut worden en wordt integraal werken, met ook aandacht voor een actieve leefstijl, bevorderd.

2.4 Ontwikkeling zwembaden als onderdeel van basisvoorzieningen in Steenwijkerland

Steenwijkerland verstrekt subsidie voor de exploitatie van zwembaden aan de Stichting Sportservice Steenwijkerland (exploitatie zwembad en sporthal Waterwyck en zwembad Vollenhove) en openlucht zwembad 't Tolhekke. In de afgelopen jaren is er een discussie geweest rondom de aanwezigheid van zwembaden als basisvoorziening in Steenwijkerland. Op basis van deze discussie zijn de subsidieovereenkomsten met een aantal partijen aangepast en zijn bezuinigingen doorgevoerd. Wat nog speelt is de hoogte van de subsidie aan de Stichting Sportservice Steenwijkerland naar aanleiding van eerder voorgestelde bezuinigingen en de haalbaarheid in de praktijk. Deze discussie wordt buiten beschouwing gelaten in deze notitie omdat het hier gaat over een lijn die al eerder is ingezet. De evaluatie met een aantal toekomstscenario's zal in een separaat voorstel aan de raad worden voorgelegd.

2.5 Subsidiering van sportevenementen

In Steenwijkerland worden tal van evenementen georganiseerd. Van klein tot groot. Sommigen met name gericht op de lokale omgeving. Denk bijvoorbeeld aan de diverse fiets- en wandelevenementen in diverse delen van onze prachtige gemeente. Anderen met een groot bereik in de regio. Zoals het Wielerspektakel dat in 2017 voor de 50ste keer plaats vond. Ook ontstaan er nieuwe evenementen, denk bijvoorbeeld aan de Stone City Run in Steenwijk. Evenementen die Steenwijkerland kleur geven en mee helpen sport en bewegen zichtbaar te maken. Op dit moment verstrekken we vanuit sport aan een aantal evenementen subsidie.

Daarnaast ondersteunen we de jaarlijkse Sportverkiezingen, met het meldpunt Sportkampioenen daaraan gekoppeld. Met dit evenement spreken we onze waardering uit voor de behaalde knappe sportprestaties in de gemeente.

3. Landelijke en provinciaal beleid

Op dit moment wordt er landelijk en provinciaal beleid ontwikkeld op het gebied van sport en bewegen. Hieronder schetsen we dit beleid kort.

3.1 Landelijk Sportakkoord

In juni 2018 is het Landelijk Sportakkoord ondertekend. Onlangs heeft de minister voor Medische Zorg en Sport de Kamer met een voortgangsbrief over het sportbeleid geïnformeerd (kenmerk 1365600-178116-S). Het akkoord draagt de naam "Sport verenigt Nederland". Die verenigde kracht staat centraal in het Sportakkoord. VWS, VSG/VNG en NOC*NSF zijn de strategische partners van het akkoord. Zij hebben samen met tal van andere partijen vanuit een brede verkenning zes ambities geformuleerd, die centraal staan in het akkoord. Met elkaar hebben ze nagedacht over de doelstellingen en benodigde maatregelen die horen bij die ambitie. De zes ambities in het landelijk akkoord zijn:

1. Inclusief sporten en bewegen
2. Duurzame Sportinfrastructuur
3. Vitale sport- en beweegaanbieders
4. Positieve sportcultuur
5. Van jongs af aan vaardig in bewegen
6. Topsport die inspireert

De geformuleerde doelstellingen en de daarbij benodigde maatregelen worden in de tweede helft van 2018 nader uitgewerkt. Dan wordt per ambitie een implementatieplan ontwikkeld waarin vastgesteld wordt hoe partijen de maatregelen gaan uitvoeren, wat de streefwaarden zijn en wat het beschikbare budget is. VWS, VSG/VNG en NOC*NSF spannen zich in om te bevorderen dat lokale en regionale partijen het sportakkoord vertalen naar de lokale en sport specifieke context en te komen tot regionale en/of lokale akkoorden. In de regio IJsselland wordt hier ook over nagedacht.

Relatie met andere akkoorden

Naast een sportakkoord wordt landelijk gewerkt aan een preventieakkoord. In de voortgangsbrief sportbeleid van juni 2018 geeft de minister aan dat VWS, VSG/VNG en NOC*NSF het er over eens zijn, dat de sportsector een bijdrage kan en dient te leveren aan diverse maatschappelijke uitdagingen. Ze hebben afgesproken met dit sportakkoord, maar ook op andere manieren, nadrukkelijk bruggen te willen slaan naar andere beleidsprocessen en akkoorden. Eén daarvan is het Preventieakkoord. Het gaat specifiek om een toename van gezonde sportomgevingen waar niet wordt gerookt, verantwoord wordt omgegaan met alcohol en waar gezonde voeding ruimschoots beschikbaar is. In het Preventieakkoord wordt bewegen ingezet om overgewicht tegen te gaan. De maatregelen in het Sportakkoord om meer mensen in beweging en aan het sporten te krijgen, dragen hier (ook) aan bij.

Verbinding met uitgangspunten in Steenwijkerland

Wanneer er meer duidelijkheid is over de nadere uitwerking van landelijke akkoorden, kijken we welke verbindingen mogelijk zijn met de gekozen uitgangspunten voor Steenwijkerland, zodat we hier inhoudelijk de juiste verbindingen kunnen leggen. Mogelijk ook financieel zodat, we zo effectief en efficiënt mogelijk kunnen werken.

3.2 Een leven lang bewegen in Overijssel

Onder het motto 'Een leven lang bewegen in Overijssel' vindt de provincie Overijssel het belangrijk dat iedereen in Overijssel gestimuleerd wordt een leven lang te bewegen, op een eigen niveau en met een eigen doel. Dat doel kan voor iedereen anders zijn.

De provincie heeft drie ambities:

1. **We willen dat ieder kind het beste uit zichzelf kan halen**
Ieder kind heeft talent. Alles moet worden gedaan om dat talent maximale kansen te bieden om zich te ontwikkelen. Enkelen van hen zullen dé top halen, anderen halen hún top.
2. **We willen sport en bewegen inzetten als middel voor ontmoeting en sociale samenhang**
Sport en bewegen biedt een positief sociaal klimaat dat het mogelijk maakt sociale vaardigheden te ontwikkelen, om vrienden te maken en daarmee het sociale netwerk uit te breiden.
3. **We willen sport en bewegen inzetten om gezondheid en vitaliteit te bevorderen**
Bewegen heeft een positieve invloed op de gezondheid en vermindert de kans op ziekten. Het is in elke levensfase effectief om te investeren in bewegen. Hoe eerder in het leven wordt aangeleerd om te bewegen, hoe langer er geprofiteerd kan worden van de fysieke en mentale waarde ervan.

Naast deze 'inhoudelijke' ambities is het van belang dat bij het opzetten en uitvoeren van projecten en programma's de volgende, meer generieke thema's aandacht krijgen:

1. Slimme verbindingen: in hoeverre is er aandacht voor bijvoorbeeld verbindingen tussen sectoren, organisaties en werkvelden?
2. Innovatie: in hoeverre is het project of programma vernieuwend en anders ten opzichte van bestaande projecten en programma's?
3. Verleiden tot samenwerken: in hoeverre wordt binnen projecten en programma's samengewerkt tussen professionals en organisaties, al dan niet uit verschillende sectoren of vanuit verschillende invalshoeken?
4. Delen en leren: in hoeverre is binnen (of vanuit) projecten en programma's aandacht voor het volgen van voortgang en het delen van kennis met andere partners?

De provincie geeft invulling aan deze ambities door gebruik te maken van de kracht en het zelf organiserend vermogen van organisaties en inwoners. Dat doet ze door gemeenten, organisaties en verenigingen te stimuleren om programma's en projecten te ontwikkelen. Uitgangspunten daarbij zijn:

- Het programma moet aansluiten op één of meerdere van bovenstaande ambities
- Het programma sluit aan bij een maatschappelijke vraag of uitdaging
- Het programma moet een bovenlokaal-regionaal karakter hebben
- Het programma heeft het karakter van een project met expliciet aandacht voor borging/bestendiging
- In het programma is aandacht voor samenwerking/gezamenlijke investering (tijd, geld, netwerk, inzet)
- Het programma heeft aandacht voor monitoren/evaluatie/onderzoek
- Het programma heeft aandacht voor kennisdeling

4. Hoe is de conditie – Steenwijkerland in cijfers en ontwikkelingen

4.1 Sport en Bewegen

Om een actueel beeld te kunnen geven van de sport- en beweegdeelname in de gemeente Steenwijkerland is gebruik gemaakt van de monitoren van Sportservice Overijssel. Sportservice Overijssel voert tweejaarlijks een onderzoek uit onder volwassenen tussen 19 en 76 jaar (Fit en Gezond in Overijssel) en 4- tot en met 17-jarigen (Jeugdsportmonitor).

In het najaar van 2016 is de landelijke gezondheidsmonitor onder volwassenen en ouderen uitgevoerd. In Overijssel is dit gedaan door GGD IJsselland en GGD Twente. Bij de uitvoering van de monitor is samengewerkt met Sportservice Overijssel. Dit resulteerde in een uitbreiding van de vragenlijst met enkele specifieke vragen over sport en bewegen. Sportservice Overijssel kreeg de beschikking over een deel van de dataset en kon haar gegevens relateren aan factoren op het gebied van gezondheid en leefstijl. Zie bijlage 1 en 2 voor de factsheets van deze beide onderzoeken.

Sport- en beweegdeelname

De sportparticipatie in de gemeente Steenwijkerland is hoog. Maar liefst 81% van de 4- tot en met 17-jarigen¹ in Steenwijkerland is regelmatig sportief actief (Overijssel: 80%). Van de volwassenen en ouderen (19 jaar en ouder) in Steenwijkerland is 44%² regelmatig sportief actief (Overijssel: 49%). Driekwart van de jeugd in Steenwijkerland is lid van een sportvereniging (Overijssel: 75%). Het lidmaatschap onder volwassenen en ouderen ligt op 25% (Overijssel: 32%). In Steenwijkerland wordt ook veel ongeorganiseerd gesport; de meest beoefende sporten zijn hardlopen, fietsen, fitness, wandelen en zwemmen. Er ligt nog een uitdaging voor specifieke doelgroepen op het gebied van sport en bewegen, zoals mensen met een beperking en/of een chronische aandoening en mensen met een laag sociaal economische status. Deze groepen sporten significant minder.

Naast sporten is bewegen belangrijk om fit en gezond te blijven. Slechts 9% van de jeugd en 61% van de 19-plussers in Steenwijkerland beweegt dagelijks voldoende (volgens de Nederlandse Norm voor Gezond Bewegen³). In Overijssel is dit beeld ongeveer hetzelfde (respectievelijk 9% en 67%). Gezondheid, fitheid en plezier zijn de belangrijkste redenen om te sporten en bewegen.

Sport- en beweegaanbieders

Er is in de gemeente een grote verscheidenheid aan sportverenigingen, anders georganiseerde clubs, niet gebonden groepen en individuele sporters, zowel bij de binnen- als de buitensport. Steenwijkerland telt circa 130 (geregistreerde) sportverenigingen.

Wat de gemeentelijke accommodaties betreft, zijn er 7 gymzalen, 5 sporthallen, 3 zwembaden en 19 buitensportaccommodaties. Verspreid over de gemeente zijn er diverse speelvoorzieningen, speelveldjes, trapveldjes, fiets- en wandelpaden en schoolpleinen. Daarnaast zijn er veel niet-gemeentelijke sportvoorzieningen, o.a. tennisparken, maneges, een accommodatie voor handboogschieten en jeu de boules, zwembaden en meerdere fitnesscentra.

---

¹ Jeugdsportmonitor (2016). Een onderzoek naar sport, bewegen en leefstijl onder 4- tot en met 17-jarigen in Overijssel. Zwolle: Sportservice Overijssel.

² Fit en Gezond in Overijssel (2016). Een onderzoek naar sport, bewegen en leefstijl onder volwassenen en ouder (19 jaar en ouder) in Overijssel. Zwolle: Sportservice Overijssel.

³ Nederlandse Norm voor Gezond Bewegen (< 18 jaar): Dagelijks één uur matig intensieve lichamelijke activiteit, waarbij de activiteiten minimaal twee maal per week gericht zijn op het verbeteren of handhaven van lichamelijke fitheid. NNGB (18+): Minstens een half uur matig intensieve lichamelijke activiteit op minimaal 5 dagen per week.

NB. In augustus 2017 zijn de nieuwe Beweegrichtlijnen door de Gezondheidsraad gepresenteerd. De raad beveelt nu aan om spier- en botversterkende oefeningen te doen en om niet te veel te zitten. Minimaal zouden volwassenen twee en een half uur per week matig intensief moeten bewegen (bijvoorbeeld wandelen of fietsen) en jeugd minstens een uur per dag. Ruim de helft van de volwassenen haalt de nieuwe richtlijnen niet, volgens cijfers van het RIVM. Aangezien de nieuwe richtlijnen pas na de uitvoering van de Gezondheidsmonitor bekend zijn geworden, wordt hier nog gesproken van de NNGB.

Uit de Verenigingsmonitor 2017⁴ blijkt dat de sportverenigingen in Steenwijkerland over het algemeen positief zijn over de toekomst. 57% van de verenigingen ziet haar toekomstig zonnig in. 34% ziet de toekomst niet zonnig in, maar ook niet somber. Sportverenigingen werken al vaak samen met één of meer lokale organisaties en de helft van de sportverenigingen wil haar maatschappelijke rol (meer) versterken. Volgens de Vitaliteitsindex⁵ kan 77% van de sportverenigingen in Steenwijkerland bestempeld worden als (voldoende) vitaal en vervult 37% actief een bredere maatschappelijke rol. Top 3 van knelpunten zijn: leden (ledenbehoud, -werving, etc.), kader (tekort, geschiktheid, behoud, etc. en financiën (subsidie, sponsors, etc.) Werving en/of behoud vrijwilligers/kader, werving en/of behoud leden, sfeer en cultuur op en van de vereniging en financiën worden genoemd als belangrijke aandachtspunten voor de sportverenigingen.

4.2 Gezondheid

In de Gezondheidsatlas van de GGD IJsselland zijn cijfers te vinden over gezondheid en welzijn van de inwoners van Steenwijkerland. Cijfers over leefstijl zijn zowel in de Gezondheidsatlas, als in de monitoren van Sportservice Overijssel te vinden.

Gezondheid

In het verleden werd gezondheid gedefinieerd als de afwezigheid van ziekte. Tegenwoordig wordt het begrip gezondheid breder omschreven als: het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale levensuitdagingen om te gaan en zoveel mogelijk eigen regie te voeren (Huber, 2012). Van de volwassenen en ouderen ervaart 76% hun gezondheid als goed of zeer goed (IJsselland: 79%). Mensen met een hoog opleidingsniveau ervaren hun gezondheid vaker als (zeer) goed dan mensen met een laag opleidingsniveau (87% vs. 66%). Van de volwassenen en ouderen in Steenwijkerland heeft 15% één of meerdere lichamelijke beperkingen en 38% heeft een chronische aandoening. De meest voorkomende chronische aandoeningen zijn gewrichtsslijtage van de heupen of knieën (27%) en hoge bloeddruk (20%). Door de sterke vergrijzing in Steenwijkerland is de verwachting dat mobiliteitsbeperkingen en chronische aandoeningen, zoals hoge bloeddruk en diabetes mellitus, sterk zullen toenemen in de toekomst. In Steenwijkerland voelt 45% zich wel eens eenzaam (44% volwassenen en 46% ouderen) (IJsselland: 39%).

Vergrijzing

De komende decennia staan in het teken van dubbele vergrijzing; het aantal ouderen stijgt en de groep wordt gemiddeld steeds ouder. In 2010 was 15% van de bevolking boven de 65 jaar. In 2030 is dat aandeel in Nederland gestegen tot 24%. De verwachting is dat dit percentage in Steenwijkerland bijna 30% zal zijn. De nieuwe ouderen zijn vitaler, gezonder en leven langer dan eerdere generaties ouderen. Wel krijgen alle ouderen op termijn te maken met gezondheidsklachten en dus neemt de zorgvraag toe.

Leefstijl

Op leefstijlgebied is er nog wel wat te winnen in Steenwijkerland. Net als in Nederland, wordt ook in Steenwijkerland te weinig groente en fruit gegeten door jongeren en volwassenen. Het percentage rokers neemt wel af, maar toch rookt nog 7% van de jongeren en 22% van de volwassenen en ouderen (IJsselland: 20% (19 jaar en ouder)). Overgewicht (incl. ernstig overgewicht) komt bij 9% van de jongeren, bij 48% van de volwassenen en bij 62% van de ouderen voor in Steenwijkerland (Overijssel: respectievelijk 10%, 47% en 61%). Inactiviteit en veel zittend gedrag zijn risicofactoren voor overgewicht. Uit de Jeugdsportmonitor blijkt dat veel zittend gedrag (meer dan twee uur per dag computeren en/of televisie kijken) wordt vertoond door 46% van de jongeren (4 t/m 17 jaar) (Overijssel: 45%).

---

⁴ Verenigingsmonitor (2017). Een onderzoek naar de stand van zaken van het functioneren van sportverenigingen in Steenwijkerland. Zwolle: Sportservice Overijssel.

⁵ Vitaliteit wordt beschouwd als de organisatiekracht van de vereniging. De vitaliteitsindex bestaat uit 7 criteria: leden, organisatie, beleid, accommodatie, kader, financiën en aanbod. Naast de vitaliteit wordt de mate van maatschappelijke betrokkenheid ook gemeten.

5. De ambitie en uitgangspunten voor sport en bewegen

In zijn algemeenheid is er in de sportwereld de laatste jaren veelal adhoc beleid gevoerd. Dit komt vooral ook door de wijze waarop de sportwereld gefinancierd is, namelijk met projectgeld. Budget dat dan weer voor 4 jaar beschikbaar is en daarna weer stopt of opgevolgd wordt met een andere regeling. Vaak bleek borging na zo'n programma lastig omdat het geld dan op was en het niet goed lukte andere structurele wijze van financiering te vinden. Deze wijze van financiering is ook de reden geweest om niet over te gaan tot het verstrekken van vaste aanstellingen van de beweegcoaches. In de diverse gesprekken, die gevoerd zijn, was continuïteit zowel in projecten als personele wisselingen een onderwerp van gesprek en werd aangegeven dat dit niet ten goede kwam aan de uitvoering van interventies en projecten.

De ontwikkeling van dit sport- en beweegbeleid is vanaf de start interactief opgepakt. Bij de start van het proces om te komen tot dit nieuwe beleid, hebben we aangegeven dat één van de belangrijkste doelen is bouwen aan duurzame coalities. Samen een stip op de horizon zetten waar je met elkaar aan wilt werken, waarbij betrokken organisaties allemaal een bijdrage leveren. Met tal van partijen zijn gesprekken gevoerd om daarmee input op te halen voor het doorontwikkelen van beleid. En via deskresearch is informatie verzameld wat heeft geleid tot de onderstaande ambitie. Deze is vervolgens vertaald naar uitgangspunten. Met deze uitgangspunten zijn we er nog niet. Het 'hoe' vraagt verdere uitwerking.

5.1 Ambitie en uitgangspunten

De ambitie voor Steenwijkerland omschrijven we als volgt

We willen bouwen aan structurele samenwerking en verbinding met als doel zoveel mogelijk vitale, fitte, participerende inwoners in Steenwijkerland in een omgeving die uitnodigt tot gezond gedrag.

Dit doen we door te zorgen dat we:

- a. De basis op orde hebben als het gaat om aanbod en voorzieningen*
- b. Extra aandacht hebben voor die mensen voor wie bewegen niet vanzelfsprekend is of waarbij sport ingezet kan worden als krachtig activeringsmiddel*

Dit zijn daarbij de uitgangspunten voor het sport- en beweegbeleid:

1. We zetten in op jong leren bewegen als goede basis voor de toekomst om langdurig en plezierig te bewegen.
2. We faciliteren dat de basis van sportaccommodaties op orde blijft en gaan met gebruikers in gesprek over de toekomst en onze dienstverlening.
3. We dagen inwoners en organisaties uit om een vernieuwend sport- en beweegaanbod te ontwikkelen dat aansluit bij veranderende behoeften.
4. We blijven sportverenigingen zien als een belangrijke sociale basis in de maatschappij. Dus... dagen we ze uit om mee te bewegen met een veranderende tijd om bestaansrecht te behouden
5. We willen de kracht van sport en bewegen nog meer benutten om andere doelen te bereiken op het gebied van jeugdzorg, participatie en welzijn.
6. We hebben aandacht voor de inwoners voor wie sport en bewegen minder vanzelfsprekend is. Sport en bewegen moet bijdragen aan fit worden en blijven en zorgt ervoor dat inwoners mee kunnen doen.
7. We vragen aandacht voor de inrichting van de omgeving (binnen en buiten) om (meer) bewegen in het dagelijks leven te stimuleren.
8. We gebruiken sportevenementen als middel om meer bewegen te stimuleren.
9. En tot slot: we vinden dat sportorganisaties ook aangemoedigd moeten worden om bij te dragen een gezonde en veilige omgeving.